

Konoplan

induplati

glasilo delovne organizacije

induplati jarše

LETO XXXV.

MAREC 1987

ODPADKI IN ODPADNE VODE V TEKSTILNI INDUSTRIJI

V prejšnjem Konoplanu smo se v razgovoru z dipl. inž. Ismeto Nikolič, vodjo službe varstva pri delu v Induplati, seznanili z enim od dejavnikov človekovega okolja, v katerega sodoben način življenja in industrija odvaja vse več umazanije — z zrakom in preprečevanjem njegove onesnaženosti.

Tokrat pa predstavljamo drugi pomemben vir človekovega življenja, ki postaja čedalje bolj ogrožen. To so vode oziroma podtalnica. Obvarovanje podtalnice je bistvenega pomena za obstoj človeštva na zemlji. Znano je, da človek vzdrži brez hrane približno mesec dni, brez vode pa kvečjemu nekaj dni. Zato ni vseeno, kam odlagamo odpadke, ki tako hitro prodirajo skozi plasti zemlje do pitne vode in jo bolj in bolj onesnažujejo. Iz razgovora z Ismeto Nikolič je razvidno, kako je odlaganje odpadkov urejeno v Induplati.

Nadležni odpadki

UREDNIKA: Takoj na začetku pogovora ste omenili razločevanje med odpadki in odpadnimi vodami, pri čemer lahko oboje zastruplja podtalnico in življenje v vodah. Prosim, da najprej v splošnem opredelite pojem odpadka.

ISMETA N.: Odpadek je vsekakor snov oziroma predmet v tekočem, plinastem in trdem stanju. Tako prištevamo k odpadkom odpadno toploto, ki je v primeru, ko se izloča iz procesa naravne reprodukcije, proizvodnje, prometa ali porabe, proizvajalcu oziroma porabniku nepotrebna, nadležna ali škodljiva. Vrsta stranskega odpadka je tudi ropot, kajti ropot ravno tako onesnažuje okolico (moteče vpliva nanjo).

Iz zakona izhaja, da mora delovna organizacija z odpadki ravnati tako, da niso ogroženi, moteni ali prizadeti naslednji elementi:

- delavčevo zdravje in počutje
- naravni viri, živalstvo in rastlinstvo
- zavarovana naravna območja ter naravni in kulturni spomeniki
- videz in okolje proizvodnih in drugih objektov
- higiena ter notranji red in mir v delovni organizaciji
- javni red in mir.

Za zavarovanje naštetih zadev morajo imeti vse temeljne organizacije proizvodne procese tako organizirane, da dosežejo čimvečje izkoristke surovin in reprodukcijskega materiala ter da čimbolj racionalno in gospodarno izkoristijo odpadke iz lastne proizvodnje. Zaželeno pa je, da ena temeljna organizacija vključi odpadke drugih organizacij v svoj proizvodni proces ali nadaljnjo predelavo, seveda če se to da.

UREDNIKA: S katerimi odpadki se srečujemo v naši delovni organizaciji?

ISMETA N.: Glede na tehnološki proces in druge potrebe se pri nas vsakodnevno ali občasno zbirajo naslednji odpadki in embalaža:

- odpadni papir
- odpadna plastika
- odpadno železo
- tekstilni odpadki

- odpadni les
- odpadna olja in masti
- trdi odpadki (iveri, ogorki)
- odpadni pepel
- mulj iz nevtralizacijske (čistilne) naprave
- embalaža.

UREDNIKA: Kaj je potrebno za ravnanje z navadnimi odpadki?

ISMETA N.: Po sprejetem pravilniku, ki izhaja iz zakona o ravnanju z odpadki v Sloveniji, obsega ravnanje z odpadki naslednje elemente:

- zbiranje, sortiranje, prevoz in skladiščenje
- vnašanje uporabnih odpadkov v proizvodne procese
- strokovna nevtralizacija škodljivih (nekoristnih, posebnih) odpadkov

— nadzorovano odlaganje, sežiganje ali uničevanje s kakšnim drugim postopkom (rekuperacija, absorbcija, kondenzacija, ipd.).

Vse opisane postopke smo v Induplati izvajali že pred decembrskim sprejetjem pravilnika o ravnanju z odpadki. Z odpadki smo ravnali po predpisih zakona o ravnanju z odpadki, ki je bil sprejet leta 1978. Sprejem pravilnika o ravnanju z odpadki je zato bolj formalnost. Pač pa smo sedaj podrobno sestavili navodila o ravnanju z odpadki in načinu njihovega zbiranja ter določili delavce, ki so zadolženi za izvajanje omenjenih nalog.

UREDNIKA: Neštetokrat slišimo, da je za vsako delovno organizacijo velik problem skladiščenje odpadkov. V Sloveniji zanje še ni centralne deponije. Kako v Induplati rešujemo problem njihovega odlaganja?

ISMETA N.: Resnično je v zadnjih dveh letih na nivoju republiških organov za varstvo okolja veliko razprav o deponijah za posamezne vrste odpadkov, s katerimi razpolaga slovenska industrija. Zato so morale v lanskem letu vse slovenske delovne organizacije in posamezni obrtniki dostaviti sanitarnim židnogospodarskim inšpekcijam klasifikacijo (seznam) vseh odpadkov — tako komunalnih kot posebnih odpadkov. Ko bomo imeli na ravni republike zbrane podatke o odpad-

kih naše industrije, bodo strokovnjaki lažje razmišljali o deponijah za posamezne vrste odpadkov. Dokler pa teh deponij ni, so organizacije po zakonu dolžne same skrbeti za odpadke. Bodiš tako, da jih maksimalno izkoriščajo v proizvodnji, bodiš tako, da jih odlagajo na začasno urejena odlagališča.

UREDNIKA: Za nas laike so vsi odpadki ovira, za katere mislimo, da se je znebimo, če jo odvržemo v prvi jarek. Kako pa gledajo na odpadke strokovnjaki. Ze vi ste omenili dve vrsti odpadkov — komunalne in posebne odpadke. Se pojavljajo med njimi razlike v odlaganju?

ISMETA N.: O komunalnih odpadkih (npr. papir, les in drugo) večina ljudi meni, da so nenevarni. To pa sploh ne drži. Pomembno je namreč, ali je ta odpadke v surovem stanju ali je obdelan z različnimi kemikalijami. Če odvržemo kos lesa, poleno, suho vejo, je to nenevaren odpadke, ker zgine in ne škoduje okolju. Drugo vprašanje pa je, ko odvržemo les, ki je obdelan z različnimi premazi, lepili in podobno. Tu so poleg lesa še snovi, ki se ne razgradijo, pronicajo v zemljo in onesnažujejo podtalnico. Podobno je z odpadnim železom. Če ga odvržemo na odprto zemljišče, le-ta rjavi, dež pa spira rjo v zemljo. Za njegovo skladiščenje so zato začasno najbolj primerni betonski jaški.

Od posebnih odpadkov razpolagamo v naši delovni organizaciji z muljem, ki nastaja v nevtralizacijski (čistilni) napravi. Analize kažejo, da v Sloveniji za tovrstne odpadke zaenkrat še ni centralne deponije. Začasna rešitev je tako v tem, da mulj skladiščimo v sode in spravljamo v naš interni prostor. Ko bo urejena centralna deponija, ga bomo odvažali tja.

Vidimo, da odlaganje kakršnihkoli odpadkov ni enostavna zadeva. Prostor mora biti primeren z ekoloških, ekonomskih in drugih vidikov.

Nadalj. O odpadnih vodah v prihodnji številki

CISTO OKOLJE, POL ZDRAVJA

»OKROGLA MIZA O POKLICIH« V KAMNIŠKI OBČINI

Vsako leto na spomlad se veliko slovenskih osnovnošolcev odloča o pomembnem koraku — o izbiri poklica. Usmerjeno izobraževanje je prineslo s sabo celo paletu poklicev. Z mnogimi od njih nas večina sploh ni seznanjena. In ker ne poznamo poklica, se mladi zanj tudi ne morejo odločiti. Za premoščanje takšnih težav je organizirala konferenca mladih v izobraževanju pri Občinski konferenci zveze socialistične mladine Kamnik po osnovnih šolah kamniške občine »okroglo mizo o poklicih«. Namen »okrogle mize o poklicih« je zlasti predstavitev tistih poklicev, ki jih potrebujejo organizacije združenega dela v kamniško-domžalskem območju. Glede na to so kamniški mladinci na razgovore po osnovnih šolah povabili predstavnice delovnih organizacij iz tega območja, ki naj bi učencem predstavili poklice v njihovi tovarni, šole, ki izobražujejo za te poklice, število štipendij, zanje in možnosti zaposlitve po končanem izobraževanju. Iz Induplati se je obiska po raznih osnovnih šolah kamniške občine udeležil vodja kadrovske službe Vinko Vodnik.

V razgovoru je Vinko povedal, da so predstavniki organizacij združenega dela iz kamniško-domžalskega okrožja od 16. do 24. februarja obiskali naslednje osnovne šole: **OŠ Komenda-Moste, OŠ Fran Albreht Kamnik, OŠ Duplica, OŠ Tomo Brejc Kamnik in OŠ Kamniški bataljon Stranje.** Na posvetih v osnovnih šolah pa so sodelovali predstavniki iz delovnih organizacij Induplati, Svilanit, Stol in Utok ter učenci višjih letnikov iz nekaterih srednjih šol, ki izobražujejo za poklice, katere rabijo te organizacije — iz Tekstilne šole v Kranju, iz Srednješolskega centra Rudolfa Maistra v Kamniku, iz Srednje lesarske šole v Ljubljani ter iz Srednje šole tehničnih strok in osebni storitev v Ljubljani.

Vinko Vodnik je na »okroglih mizah o poklicih« po osnovnih šolah v kratkem — vsakdo je imel na razpolago približno četrte ure — predstavil našo delovno organizacijo in seznanil sedmošolce ter osmošolce s poklici, ki jih opravljajo tukajšnji delavci in delavke. Posebej pa je opisal poklice, za katere razpisuje Induplati v šolskem letu 1987/88 štipendije.

V šolskem letu 1987/88 bo Induplati razpisala za vse poklice in vse letnike skupno 65 štipendij. Od tega je 50 štipendij namenjenih učencem ter učenkam 1. letnikov usmerjenega izobraževanja. Štipendije bodo razpisane za izobraževalno področje od I. do V. zahtevnostne stopnje — od raznih pomočnikov do tehnikov. Štipendije so namenjene poklicem, ki jih v Induplati zelo primanjkuje. To pa so strojni tkalci, strojni predilci, barvni pomočniki, barvarji in apretjerji tekstilij, snovalci, tkalci, urejevalci tekstilnih strojev in mizarji, pa tudi obdelovalci kovin, ključavničarji, konfekcijski pomočniki ter šivilje. Za prvo skupino napisanih poklicev, ki jih v celi občini zelo primanjkuje, to je za izobraževanje v vzgojno-izobraževalnih programih pomočnik tekstilnega mehanika, tekstilni mehanik, tekstilni kemik in lesar, bo Induplati svojim štipendistom povečala štipendijo za 200 točk, ne glede na to, kakšen bo učni uspeh štipendista. Tako bo na primer učenec, ki se bo šolal za katerega od

našteti poklicev in bo imel v šoli zadosten uspeh, pri čemer mu pripade štipendija v višini 285 točk, prejel še dodatnih 200 točk, kar znese skupaj 485 točk. To pa je celo več, kot znašajo osnovne točke za prav dober učni uspeh. Za poklice v tekstilni stroki pa v bližini izobražujeta Srednja tekstilna in obutvena šola v Kranju ter Srednja šola tehničnih strok in osebni storitev v Ljubljani. Vinko je nato omenil, da so poročevalci iz delovnih organizacij po končanem posvetu razdelili učencem nekaj perspektiv, ki predstavljajo osnovno dejavnost njihove tovarne. Povprašali so jih tudi, za katere poklice se bodo odločili. Zal je bilo ugotovljeno, da se jih bo kljub temu, da v občini izrazito primanjkuje proizvodnih poklicev, večina odločila za neproizvodne poklice (poklici v družboslovju, ekonomiji, delno naravoslovju). V gromem je Vinko ocenil, da se je izmed 50 učencev približno pet odločilo za tekstilni poklic, dva ali trije za ključavničarja in kakšni trije za lesarja. Večjega zanimanja zanje ni bilo. Vprašanje, kaj odvraca mladino od proizvodnih poklicev v tekstilni stroki, ostaja še nadalje odprto. Morda relativno nizki osebni dohodki v tekstilni industriji! Morda miselnost, da je tekstil področje z zastarelo tehnologijo! (Na srečo vstopata avtomatika in elektronika z vse hitrejšim tempom tudi v tekstil). Sicer pa je škoda, da mlad človek, ki po uspešno končani katerikoli družboslovni šoli ne dobi poklica v svoji stroki in se mora zato zaposliti v proizvodnji, ni strokovno seznanjen z značilnostmi dela, ki ga opravlja. Prav gotovo bi ga opravljal z manj odpora, če bi o njem več vedel. Prizadeval bi si tudi za izboljšanje delovnih pogojev, v katerih dela in morebiti celo podajal kakšne inovativne predloge, na podlagi česar bi delo lažje opravljal.

Na koncu razgovora je Vinko omenil, da o uspehu izvedene akcije vnaprej ni možno reči nič določnega. Rezultati bodo znani šele takrat, ko bomo v delovni organizaciji zbirali vloge za dodelitev štipendij. Čeprav uspeh včasih izostane, pa je bolje nekaj narediti kot nič narediti, kar pravi že pregovor.

Problematika s področja varovanja premoženja

Varovanje premoženja je pomemben vidik družbene samozaščite in je zato natančno opredeljen z različnimi zakonskimi in podzakonskimi predpisi. Razen tega imamo v delovni organizaciji sprejete pravilnike o varovanju materialnih in drugih dobrin, ki opredeljujejo obveznosti in pravice vsakega posameznika do varovanja premoženja ter organizacijo in naloge službe varovanja. V vsakem primeru spada naša DO med tiste OZD, ki mora zaradi posebnosti dela in poslovanja poleg ostalega zagotoviti neprekinjeno organizirano varstvo nepremičnin, surovin, naprav ter drugih sredstev. Zakon dovoljuje, da se te storitve izvajajo v lastni režiji ali v dogovoru s specializirano organizacijo.

Zaradi upokojitve delavcev DO, ki so opravljali dela in naloge varnostnikov, smo se odločili, da bomo storitve preventivnega fizičnega varovanja prepustili tozdr VARNOST Mengeš. S to organizacijo, ki je specializirana za navedeno dejavnost, že dalj časa uspešno sodelujemo. Na takšno odločitev so vplivali tudi drugi dejavniki, kot so poostrejša zakonska merila, ki urejajo to področje (izobraževanje, preizkusi znanja, kadrovanje in izbor oseb za opravljanje teh del, psihofizična sposobnost) in to, da s preostalima varnostnikoma nismo mogli več pokrивati osnovnih potreb stalnega varovanja. Predvsem pa ugotavljamo, da je pogodbeni način varovanja še vedno racionalnejši od zaposlitve novih delavcev. Za ta dela in naloge je namreč potrebno najmanj pet ljudi.

Da bi varnostnike DO čim dlje držali na normalnem troizmenškem delu, smo poskusili z internim razpisom za ta dela pritegniti ustrezno število delavcev, toda na razpis ni bilo odziva. Zato smo se morali obrniti na tozdr VARNOST Mengeš zaradi prevzema 24-urnega varovanja, kar bo kmalu tudi steklo. Ob tem pa se ne more varnostnikoma DO zagotoviti normalno troizmenško delo. Ta okoliščina je narekovala **dopolnitev pravilnika o delovnih razmerjih tozdr Proizvodnja, ki natančneje določa razporeditev delovnega časa nočnih čuvajev.** To delovno mesto imamo opredeljeno v razvidu del in nalog.

To je bila edina rešitev, da delavca še naprej opravljata ustreznina in po mestu ter času potrebna dela varovanja.

Ivan Kamenšek

DARILO

Janezek je prinesel mami šopek rož.

- Kje pa si jih nabral, sinko?
- Na Verkovem vrtu.
- Pa tovariš Verk ve za to?
- Seveda, saj je tekkel za mano!

Vsakdo se mora najprej roditi

Res da nataliteti v Sloveniji še ne bije plat zvona, vendar podatki o številu živorojenih otrok niso razveseljivi. Vse manj se jih rodi. Če se bo takšen trend nadaljeval, se bo zagotavljala le še enostavna reprodukcija. Seveda vemo, kaj vpliva na to. Na prvem mestu je tu še vedno modno reklo v smislu ena družina — en otrok ali kvečjemu dva, eden za očka, drugi za mamico. Močni so tudi predsodki, le kaj bodo rekli sosede, znanci, sorodniki, če se bo družini rodil tretji otrok. Zenska, ki rodi tretjega in celo drugega otroka, sliši marsikatero pikro tudi v delovnem okolju.

Zaviralnih dejavnikov, ki vplivajo na to, da bi se tričlanska družina povečala še za enega ali dva člana, pa je še veliko. Eden glavnih so majhna stanovanja, ki jih imajo mlade družine, pogosto pa takšne družine bivajo pri starših ali so podnajemniki. Nezanemarljiv razlog je čedalje huje draženje potrošnih artiklov oziroma proizvodov, ki so nujno potrebni za življenje (hrana, obleka, obutev, kurjava, vzdrževanje stanovanja ipd.). Vse manj denarja, ki priteka v družino, postavlja le-tej alternativno — ali kolikor toliko udobno življenje tričlanske družine ali skromnejše življenje povečane družine. In ker ljudje raje živimo v udobnosti, se pač odpovemo »nebodigatreba« v družini.

Nadomestila med porodniškim dopustom najbrž (vsaj upajmo) ne vplivajo na število rojenih otrok. Če si dva želita otroka, sta pripravljena stisniti zobe in živeti skromnejše. Vendar pa nizka nadomestila razvrednotijo materinstvo. Res da z vidika delovne organizacije v času porodniškega dopusta delavka-mati ne ustvarja dobička. Vendar si moramo zadevo ogledati z druge strani. Novorojenček bo zrastel, si pridobil poklic in se zaposlil. Eno materino (izgubljeno!) leto ne pomeni nobene izgube v primerjavi z leti, ki jih bo njen otrok prebil na delu in soustvarjal družbene dobrine. Materinstvo je zadeva, ki jo moramo gledati dolgoročno, rezultati se pokažejo šele čez dalj časa. Zato lahko rečemo, da negodovanje nad delavkami, ki so na porodniškem dopustu, češ da ni ničesar od njih« in oponašanje enoletne odsotnosti z dela kaže primitivno (!) naravo izjavljajočega.

znesek je tudi zajamčeni osebni dohodek. Na podlagi obračuna njenih osebnih prejemkov bi ona prejela še precej nižji znesek. Ker pa nadomestilo ne sme biti nižje kot je zajamčeni osebni dohodek, prejema delavka le-tega. Povprečno nadomestilo v tozdu Proizvodnja pa je v februarju znašalo okrog 120.000 din.

V tozdu Konfekcija so bila nadomestila osebnih dohodkov v času porodniškega dopusta v januarju bolj izenačena. Povprečno nadomestilo je znašalo 100.000 din. Najnižji prejemek je bil okrog 90.000 din, najvišji pa približno 117.000 din.

V delovni skupnosti so na porodniškem dopustu tri delavke. Ena delavka je v januarju prejela 163.000 din nadomestila, druga 74.000 din, nadomestilo za tretjo, ki je šele nastopila porodniški dopust, pa bo znašalo okrog 125.000 din. Kako zna biti naša zakonodaja včasih toga in neživljenjska, se lepo pokaže na primeru prvih dveh delavk. Delavka, ki ima najvišje nadomestilo osebnega dohodka, je že dlje časa v delovni organizaciji. Glede na to, da opravlja delo, ki je ovrednoteno srednje visoko in je pred nastopom porodniškega dopusta prejela relativno visok osebni dohodek, v letu pred nastopom porodniške pa tudi skorajda ni imela bolniških izostankov, ji pripada dokaj visoko nadomestilo v primerjavi z drugimi delavkami, čeprav je leto znatno nižje kot bi znašal njen osebni dohodek, če bi bila na delu (približno 100.000 din manj). Druga delavka pa je ne glede na to, da je razporejena na delih, ki so od vseh delavk, ki so trenutno na porodniškem dopustu, najvišje ovrednotena, prejela najnižje nadomestilo. To pa zato, ker je bila v letu, preden je odšla na porodniški dopust, pripravnica in se ji po določbah sporazuma na-

Porodniške pod plazom inflacije

LJUBLJANA 16. feb. (Društvo) — Raziskave potrjujejo, da imajo mladi zavoljo različnih razlogov (poklicna dejavnost, bližina 20 odstotka sk. Ko pa so na porodniškem dopustu, se zelo za polovico znižajo nadomestila od dela.

Nadomestila med porodniško kmalu le še za polovico plače?

Ugodneje v tistih delovnih kolektivih, kjer sicer prednostno za praznične dni, mednarodne praznike, naj bi izvirni smisel tega praznika osvežili z aktualno problematiko današnjega časa. Ob

oče) dosegel v minulem letu za svoje delo v polnem delovnem času. Ta osnova se za delavko, ki odide na porodniški dopust, poveča z odstotkom rasti povprečnih mesečnih osebnih dohodkov vseh zaposlenih delavcev na območju Slovenije v tekočem letu do meseca pred začetkom izrabe porodniškega dopusta. Po izteku enega meseca porodniškega dopusta se nadomestilo usklajuje za vsak nadaljnji mesec porodniškega dopusta z odstotkom rasti povprečnih mesečnih osebnih dohodkov vseh zaposlenih delavcev na območju Slovenije. Poročila o stopnji rasti povprečnih mesečnih osebnih dohodkov zaposlenih v Sloveniji objavlja Zavod SR Slovenije za statistiko v Uradnem listu SRS. Delavka oziroma delavec ne more prejeti višjega mesečnega nadomestila osebnega dohodka kot bi prejel osebnega dohodka, če bi opravljal svoje delo. Nadomestilo pa tudi ne more biti nižje kot je zajamčeni osebni dohodek.

Na osnovi navedenega je na primer stanje v tozdu Proizvodnja takšnole: najvišje nadomestilo osebnega dohodka v času porodniškega dopusta je v januarju znašalo 150.000 din. Prejela ga je delavka zaposlena na delih, ki so ovrednotena dokaj visoko in skorajda brez bolniških izostankov v letu pred nastopom porodniškega dopusta. Najnižje nadomestilo v višini 66.000 din je prejela delavka, ki je pred pričetkom porodniškega dopusta delala v delovni organizaciji, kjer so imeli zelo nizke osebne prejemke, poleg tega pa je imela veliko bolniških izostankov. Njen

Da ne bom o delavkah na porodniškem dopustu govorila samo v splošnem, sem pri Marici Krajšek, ki dela na obračunu socialnih dajatev, dobila podatke o mamicah in njihovih nadomestilih za čas materinstva. V Induplati je na porodniškem dopustu 26 delavk. Podatki na dan 1. marca pokažejo naslednjo sliko: v tozdu Proizvodnja je na porodniškem dopustu 18 delavk, v tozdu Konfekcija 5, v delovni skupnosti pa 3 delavke (v tozdu Maloprodaja in Restavracija trenutno ni nobena delavka na porodniškem dopustu).

Tovarišica Krajškova me je seznanila tudi z nadomestili, ki jih prejemajo mlade matere. Ta nadomestila so zelo različna. Odvisna so namreč od številnih dejavnikov. Osnovne določbe o nadomestilih med porodniškim dopustom vsebuje samoupravni sporazum o porodniškem dopustu, ki ga je skupščina Skupnosti otroškega varstva Slovenije sprejela v februarju 1986. Tukaj je navedeno, da je osnova za nadomestilo osebnega dohodka mesečno povprečje osebnih dohodkov, ki jih je upravičenec (mati ali

Tudi tukaj me niso sprejeli na delo. Za vodjo želijo moškega, jaz pa nočem biti vedno le tajnica.

domestilo obračuna glede na povprečje pripravnškega osebnega dohodka, katero je seveda precej nizko.

Če gledamo določbe samoupravnega sporazuma o porodniških dopustih, nam je vse o nadomestilih osebnih dohodkov v času porodniškega dopusta jasno. Toda če gledamo konkretne osebe, ki so mamice, pa se sprašujemo, kako da so člani v sporazumu lahko tako zelo neživljenjski. Prejemati le zadržani osebni dohodek (ali nekaj dinarjev več) in čeprav ne — delati v delovni organizaciji ter pri tem preživljati sebe in otroka (če je tukaj še moževa plača, je malo bolje), je pa včasih kar boleče. Kajpada, mamice malih kričičev, saj boste temu pritrldile! Sicer pa to piše na vaših obrazih, ko pridete v blagajno po vaše nadomestilo osebnega dohodka...

L. L.

Slavka in njenih 35 delovnih let

Tradicija je, da se ob 8. marcu pogovorimo s katero od starejših delavk v delovni organizaciji. Življenjskih izkušenj se je takšnim ženskam nabralo zelo veliko. Zapisane na papir so zanimivosti, lahko pa tudi napotek za obnašanje v podobnih situacijah.

Ena od starejših delavk v tovarni, s katero sva govorili za Konoplan, je **Slavka Korošec**, šivilja iz tozda Konfekcija. Slavka, ki je doma iz Šentvida pri Lukovici, se bo v kratkem upokojila. Petintrideset let je delala v Induplati. Zaposlila se je v maju leta 1952. Delala je v suhi predilnici, potem v oplemenitilnici, pa v tiskarni. Kasneje je odšla v konfekcijo, ki je bila takrat še v Jaršah. Ko se je oddelek konfekcije selil v Radomlje, v poslopje nekda-

nje opekarne, je šla z njim tudi Slavka. S sodelavkami se je dobro razumela, zato jih ni želela zapustiti, pa tudi šivalni stroji so ji prirasli k srcu. Njihovo brnenje je postalo sestavni del njenega življenja. Ga bo po upokojitvi pogrešala? »Vsakega stisne pri srcu, ko pride trenutek ločitve od sodelavcev in strojev, s katerimi je živel osem ur dnevno,« meni Slavka. Vendar si življenje hitro utre novo gaz, po kateri z naglimi koraki odšteva mesece. Dom, hčerka — vse to zahteva precejšnjo skrb in dosti dela, zato Slavki po upokojitvi dolgčas vse-kakor ne bo.

V razgovoru Slavka ni opisovala let, ki so minila. Marsikaj se je ta čas zgodilo, še več stvari se je spremenilo, vendar je treba slediti razvoju. Ne želi si vrnitve nekdanjih časov. »Kako težko je bilo, ko smo se v službo vozili s kolesi, ob slabem vremenu pa peščili ob njih, tako da sem se vračala domov s popoldanske izmene šele ob pol-noči,« pove; »težave dolge in naporene poti pa je omilila skupna pot večjega števila mladih ljudi, ki smo se iz različnih tovarn vračali proti domu. Še tako težka stvar se je sprevrgla v humor in z dobro voljo so mlada telesa zmogla premagovati napore. Sreča za nas pa je bila v tem, da takrat ni bilo takšne strogosti pri morebitni zamudi na delo, kot je sedaj. Če si prišel pet ali deset minut kasneje, te vratar še ni zapisal, saj je vedel, da si se moral s kolesom precej potruditi, da si dospel na delo.«

Nekega dogodka iz tistih prvih let zaposlitve se Slavka še posebej spominja. Takole pravi: »Res sem tu in tam zamudila po nekaj minut, vendar je bil razlog za zamudo običajno v slabem vremenu ali okvari kolesa. Zaspali sem se vseeno bala. Nekoč se mi je pripetilo ravno to. Zvečer sem naročila mami, naj me pravočasno zbudi. Vendar je ona zaspala. Zbudila sem se sama. Pravzaprav me je točno ob 6. uri zbudila tovarniška sirena. Čeprav sem od

industrijskih krajev precej oddaljena, pa je pihal takšen veter, da se je zavijanje sirene slišalo v mojo sobo. Kako sem vstala, se oblekla in odbrzela izpred hiše, niti ne vem. Oddahnila sem se šele, ko sem odhitela mimo vratarja. Tedaj sem uspela pogledati na uro. Kazala je 6 in 20 minut. Ugotovila sem, da sem v Jarše prišla v rekordnem času, ponavadi sem po makadamski cesti vozila pol ure.«

Šivilja Slavka Korošec: S pretiravanji pri praznovanju 8. marca smo dan žena zelo razvrednotili.

Ker sem s Slavko govorila pred dnevom žena, sem jo povprašala, na kakšen način so ženske praznovale svoj praznik pred 25, 30 leti. Rekla je, da so delavke v tovarni vedno dobile kakšno darilo — prt, denar in podobno. Pogosto pa se je ožji krog sodelavk zbral v popoldanskem ali večernem času in tam se je pravo praznovanje šele pričelo. Po napornem delu se je bilo treba malo poveseliti in razgovoriti, saj v službi ni bilo za to nikoli dovolj časa. Takšen način praznovanja pa v večini primerov obstaja tudi še sedaj. Čeprav, žal, ta praznik vse bolj izgublja na vrednotah.

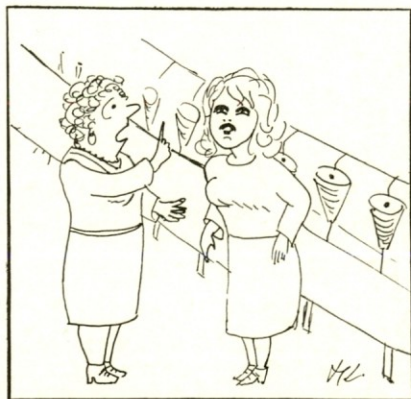
Lada Lavrič

Mrha, boš pustila mojega moža pri miru! Da te enkrat več ne vidim z njim.

Že lan' sem zatrd'n sklenila, da 8. marca ne bom n'č več praznovala!

Smrklja, ti bom že pokazala, boš ti mene zafkravala z nesposobnico...!

ZA USPOSABLJANJE PRIPRAVNIKA JE POTREBN DOBER MENTOR

Z uvedbo usmerjenega izobraževanja v šolstvo po končani osnovni šoli je povezanih precej sprememb. Ne le to, da sedaj ni več poklicnih in srednjih šol, temveč programi, ki izobražujejo od II. do V. stopnje. Pri tem II. stopnja ustreza nekdanji priučitvi, III. in IV. nekdanji poklicni šoli, V. stopnja pa nekdanji 4-letni srednji šoli. Učenci in učenke, ki so pred uvedbo usmerjenega izobraževanja obiskovali poklicne šole, so po učnem programu vsako šolsko leto pol leta obiskovali šolo, kjer so si pridobivali teoretično znanje, drugo polovico leta pa so hodili na prakso v delovne organizacije. Po končanem 3-letnem šolanju so bili praktično usposobljeni za delo, katerega so lahko pričeli bolj ali manj samostojno opravljati. Tudi tisti učenci, ki so obiskovali tehnične, zdravstvene, administrativne in podobne srednje šole, so si precej praktičnih izkušenj pridobili na praksah po organizacijah združenega dela. Za večino učencev ter učenk, ki so obiskovali gimnazije, pa je bilo že kar vnaprej določeno, da bodo odšli študirati.

Usmerjeno izobraževanje je ta sistem nekako porušilo. Če o teoretični usposobljenosti dijakov ne razpravljamo, ker nismo poznavalci za to, pa lahko trdimo, da ni po nobeni končani stopnji usmerjenega izobraževanja učenec usposobljen za delo. To je navsezadnje našlo prostor tudi v naši zakonodaji, tako da prečiščeno besedilo zakona o delovnih razmerjih iz leta 1983 pravi v 37. členu, da kdor prične prvič opravljati delo, pa v šoli ni imel programa praktičnega pouka v takšnem obsegu, da bi lahko samostojno opravljal delo v svoji stroki, sklene delovno razmerje za dela svoje stroke kot pripravnik. Trajanje in potek pripravniške dobe pa vsaka temeljna organizacija določa sama v svojih samoupravnih aktih. V zakonu je navedeno le toliko, da pripravniška doba traja najmanj 6 mesecev, največ pa eno leto. Poleg tega je v določbah zakona o delovnih razmerjih navedeno, da je potrebno pripravniku določiti program, po katerem se bo usposabljal in vodstvo ter mentorja, ki ga bo usposabljal. Po končanem pripravništvu pa pripravnik opravlja strokovni izpit.

O pripravnikih smo v Konoplano že pisali. Tudi predstavljali smo jih že. Pač pa se nismo še nikoli menili z njihovimi mentorji. S strokovno usposobljenimi delavci in delavkami, ki imajo pri usposabljanju mladega človeka, ki je ravno kar končal šolo, lahko precejšnjo vlogo. Osnovnemu namenu pripravništva, ki je usposobiti pripravnika za samostojno delo, morajo posvetiti precej svojega časa. Če tega ne storijo, delavec po končanem pripravništvu ne zna dosti več kot na začetku pripravništva. Seveda ne po lastni krivdi. **Pravilnik o pripravništvu iz leta 1984 našteva mentorjem naslednje naloge:**

- skrb za izvajanje programa in izvedbenega načrta pripravništva,
- uvajanje (sam ali s pomočjo drugih strokovnih delavcev) pripravnika v delo,
- nudenje strokovnih nasvetov, navodil in pomoči pripravnikom pri praktičnem delu,
- seznanjanje pripravnika s pravilno uporabo delovnih sredstev in naprav ter delovnimi postopki,
- usmerjanje v študij strokovne literature in delovne dokumentacije,

- nadziranje in preizkušanje pridobljene delovne izkušnje ter sodelovanje pri pripravniškem izpitu.

Kot vidimo, se po pravilniku od mentorjev zahteva precej dela in truda.

Seveda je zaželeno, da ga oni opravijo v čim večji meri in čim boljše. Vendar gre tu za delavce, ki imajo svoje delo. Poleg njega so pa še mentorji začetnikom. Mentorji prejemajo osebni dohodek le za svoje delo, za mentorstvo pa ne prejemajo ničesar. To je le njihovo

dodatno oziroma kot ga nazivamo, častno delo, kar pomeni, da jih cenimo, ker jim zaupamo vzgojo mladega kadra. Pravilnik o pripravništvu in strokovnih izpitih pripravnikov v gospodarstvu (Ur. list SRS, št. 18/84) sicer v 9. členu pravi takole: »Delavci v OZD določijo v samoupravnih splošnih aktih zlasti poklice oziroma stroke, za katere se uvaja pripravništvo, trajanje pripravniške dobe, nagrajevanje pripravnikov, ..., **nagrajevanje mentorjev in sodelavcev-instruktorjev, ...**« Upoštevanje te določbe bi po zagotovitvi strokovnih služb terjalo ogromno dela v zvezi s pripravami, kako nagrajevati mentorje in kaj naj bi se nagrajevalo. Nenazadnje bi povzročalo bojazen, da pri tem trpijo dela, ki jih mora delavec-mentor opravljati po svojem razporedu. Nagrada mentorja bi morala biti odvisna od kvalitete dela, ki bi ga pokazal pripravnik. Lahko bi se celo zgodilo, da bi se kljub mentorjevi izredni prizadevnosti pripravnik ne izkazal najbolje. Zato je nagrajevanje mentorjev vsekakor trd oreh, v katerega bi bilo treba zagrizniti z ustrežno tehniko.

Za bolj nazoren prikaz mentorskega dela sem govorila z nekaterimi mentorji v delovni organizaciji.

Mentor se mora začetniku posvetiti v čim večji meri

Ko sem pripravljala članek za Konoplano, je bil **Rajko Birk**, vodja remonta v tkalnici, še mentor dvema pripravnikoma, katera pa sta konec februarja pripravništvo uspešno zaključila in ju je komisija za delovna razmerja sedaj že

sprejela v redno delovno razmerje. Gre za Borisa Trojanska in Janeza Koncilija, ki sta pripravništvo opravljala v tkalnici kot vzdrževalca strojev. Njuna pripravniška doba je trajala 6 mesecev. Rajko je v razgovoru v kratkem opisal program, po katerem sta se fanta usposabljala. Po programu se vzdr-

Mentor Rajko Birk (desno) s pripravnikom Janezom Koncilijo.

ževalec tkalskih strojev najprej seznanil z izdelavo tkalskega vozla. Potem nekaj časa dela pri tkalskih strojih pod nadzorstvom tkalske instruktorce. Pri tem pripravnik spozna vse vrste tkalskih strojev v tovarni, seznanil se s pravilnim tkanjem, spozna material, artikle in delovanje strojev, ki jih upravlja.

Po programu sledi odhod pripravnika kot pomočnika na partijo, kar pomeni, da je kot pomočnik vzdrževalec na določenih tipih strojev, kjer se seznanil z vsemi popravili, ki so potrebna na tem sistemu strojev.

Nato predvideva program sodelovanja pripravnika v remontni skupini, kjer naj bi se seznanil z večjimi popravili strojev (remont listavk, sklopk, zamenjava ekscentrov in drugo).

Zadnja faza je tečaj iz nastavitve tkalskega stroja, ki se organizira z remontno skupino.

V času pripravništva mora pripravnik pisati dnevnik, v katerega vpisuje podatke o opravljenem delu. Dnevnik najprej pregleda mentor, ga podpiše, nato pa izroči komisiji, ki tudi ocenjuje strokovni izpit pripravnika.

Oba, Borisa in Janeza, je Rajko pohvalil. V času pripravništva sta bila pridna delavca, nista zapuščala stroja brez razlogov. Z njima se je Rajko ukvarjal v glavnem takrat, ko sta se pričela učiti neke nove faze, kasneje se je z njunim delom ukvarjala tkalska instruktorka. Pri vsakdanjem delu pa sta se pripravnika, tako kot ostali delavci, obračala po nasvete ali pomoč k mojstru. Na Rajka se niti ne bi mogla, ker on kot vodja remonta nima stalnega mesta, kjer bi delal, temveč je po potrebi na raznih krajih tkalnice. V zvezi z zadevami, ki so obsegale mentorstvo, pa sta seveda poiskala njega.

Rajko Birk je bil prvič mentor. Menil je, da bi bilo dobro, ko

bi novopečenim mentorjem strokovni delavci in delavci iz kadrovskega sektorja v prihodnje opisali, kako naj le-ti pristopijo do pripravnikov. Pripravniki so namreč mladi ljudje, najstniki, s svojim sistemom vrednot in razmišljanja do družbe. Zato bi bilo potrebno mentorje usposobiti za pravičen dostop do njih. Poleg tega pa mentorji zaradi spreminjajočih se pravnih predpisov pogrešajo tudi splošnejše podatke, o katerih jih pripravniki vprašujejo.

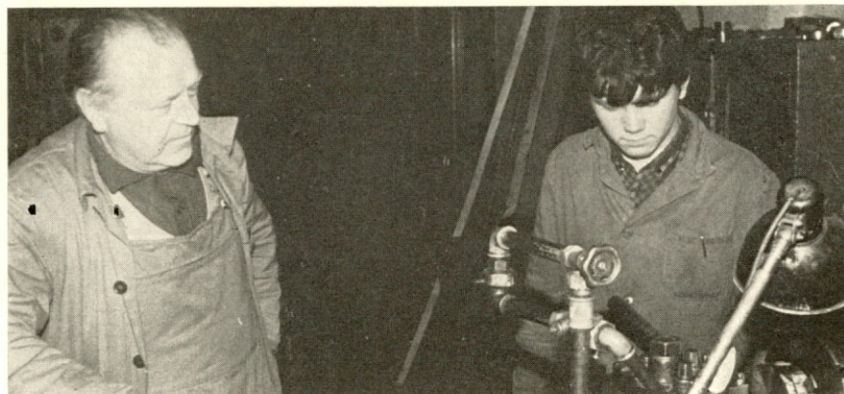
Z Rajkom sva govorila tudi o nagrajevanju mentorjev. Sicer on o kakršnikoli nagradi za vlogo mentorja ni dosti premišljal. Je pa omenil, da ne bi bilo nespametno, če bi se po uspešno končanem pripravnikovem strokovnem izpitu mentorju delovna organizacija oddolžila z denarno nagrado. Kajti mentorstvo nalaga mentorju določeno obremenitev, ki je ne more jemati neodgovorno, če hoče mladega človeka usposobiti za konkretno delo.

Med začetniki nekdaj in sedaj ni bistvenjših razlik

Matevž Burja, mojster mehanične delavnice, je bil mentor dvema pripravnikoma — Primožu Jerečina in Franciju Grilj, ki sta zaključila kovinarsko šolo v Domžalah. Tudi njima poteče konec februarja pripravniška doba, ki je trajala za njun poklic 6 mesecev. Mojster Burja je povedal, da sta fanta nekaj praktičnega znanja prinesla tudi iz šole. Sicer pa sta bila pri delu zelo priročna in sta se rada seznanjala z novimi postopki. Delo ju je zanimalo. Marsikaj, kar jima ni bilo poznano, sta tudi vprašala. Sicer je pa imel mentor občutek, da sta zadovoljna z delom. Eden od njiju se je pretežneje usposabljal v mehanični delavnici, drugi pa je bil bolj po oddelkih.

Matevž Burja opravlja svoje delo že dolgo časa. Tudi mentor je bil že številnim začetnikom, tako prej, ko so obiskovali še poklicne šole kot tudi sedaj, ko obiskujejo usmerjeno izobraževanje. Pove, da v spretnosti ni razlik med učenci nekdanjih poklicnih šol in sedanjih usmerjenih šol. Ukvarjanje s pripravniki pa je odvisno od dela, ki ga le-ti opravljajo. Včasih jim je potrebno nenehno stati ob strani in nuditi pomoč. Ko pa fant osvoji osnovo in če je spreten, se mu posveča precej manj. Sicer pa začetnike vedno nadzira. Če je kaj narobe, jim obrazloži pravičen delovni postopek, oni ga pa tudi marsikaj vprašajo. Je pa mojster Burja dodal, da je žalostno, ko sliši od kakšnega takšnega fanta, ki je komaj dokončal šolo, da bi bilo dejansko vseeno, če ne bi hodil v šolo, saj bi imel ravno takšno delo in osebnih dohodek kot ga ima s svojim poklicem.

O nagrajevanju mentorjev je Matevž Burja menil, da bi se jim za trud pri usposabljanju podmladka

Mentor Matevž Burja (levo) z enim od pripravnikov.

morali nekako oddolžiti. Od te svoje »častne« dolžnosti nimajo nobene »koristi«. Edino zadovoljstvo jim je to, da so njihovi »učenci« pridni delavci in spretni ter sposobni za delo. Omenil pa je, da bi se mentorju po zaključku pripravniške dobe lahko oddolžili s primerno nagrado, če ni možno nagrajevanje drugače urediti.

Veliko lažje je graditi na znanju, ki ga dekleta prinesejo iz končanih šol

Franc Tavčar, vodja izmene v oddelku konfekcije posebnih šotorov Radomlje, je bil v času, odkar prihaja iz šol generacija učencev, ki so obiskovali usmerjeno izobraževanje, mentor petim mladim delavkam. Dve od njiju sta pripravništvo zaključili v letošnjem februarju. Trenutno je v njegovem oddelku ena pripravnica — Mojca Potrbin, kateri on sicer ni mentor, je pa eden od tričlanske komisije, ki usposablja pripravnico.

Vsa ta dekleta so izučene šivilje. Tavčar pove, da traja pripravništvo za šiviljo šest mesecev, poteka pa po strokovno zasnovanem programu. Na začetku mora pripravnica najprej spoznati šivalni stroj. Potem se uči šivanja na stroju z eno iglo. Ko to obvlada, preide na dvoigelnice šivalne stroje, uči pa se tudi šivanja na robilcih, na avtomatih in krojenju. Tako do konca pripravništva spozna vsa dela, ki se zahtevajo v konfekciji.

Po mnenju Tavčarja je program zahteven in dokaj natrpan. Je pa res, da dobre šivilje ni možno vzgajati v pol leta. Potrebno je več let, da šivilja osvoji celotno znanje, ki se navezuje na njeno delo. »Šivanje je zahteven poklic!« pravi Tavčar. »Kajti vsaka šivilja dela z glavo, rokami in nogami. Pri šivanju ne gre za mehanično streženje stroju, delo je veliko bolj usvarjalno.«

Dekleta, ki so zaključila pripravništvo pri Francu Tavčarju, so ostala v Induplati. Kaže, da so zadovoljne z delom. Sedaj že nekdanji mentor meni, da znanje, ki so ga osvojile v šoli, uspešno uporabljajo pri delu. Pravi, da se jih neprimerno lažje nauči šivanja kot tiste, ki nimajo nobene šole. So tudi bolj priročne in spretno od

onih brez šol ter bolj dojemljive za novosti.

Glede nagrajevanja mentorjev je Tavčar dejal, da bi bilo le-to potrebno takrat, če bi imeli poseben oddelek, v katerem bi se nekdo posebej ukvarjal s pripravniki. Res pa je, da mentorstvo nalaga povečano delo s pripravnikom, redno kontrolo njegovega dela in nadziranje izvajanja delovnih operacij. Tavčar je dodal, da vsako začetnico obišče najmanj 3 do 4-krat dnevno in si ogleda njeno delo ter napredovanje. Sicer pa pripravnicam odredajo delo mojstrice, ki so v tesnejšem stiku z njimi, kajti njegovo delo zahteva nenehno gibanje po delovnih prostorih.

Usposabljanje gluhonemega dekleta je še posebno zahtevno delo

V oddelku konfekcije šotorov v Radomljah, v katerem je pričela teči proizvodnja v lanskem poletju, je mentorica **Tončka Robavs**, mojstrica-šivilja. Robavsova je naučila šivati že številne delavke, predvsem takšne, ki so se šivanja priučevale in to tako v Jaršah kot v Mengšu. Mentorica pa je šele od poletja dalje, v Radomljah. Zatenkrat je imla 4 pripravnice. Dve sta uspešno opravili strokovni izpit in sta tudi ostali v radomeljski konfekciji. (Nadalj. na 9. strani)

Vodja izmene v oddelku konfekcije posebnih šotorov Radomlje Franc Tavčar usposablja pripravnico Mojco Potrbin, izučeno šiviljo, za samostojno delo v konfekciji.

Okrevanci v letošnjem letu

Tudi letos bo šlo ali je že odšlo na okrevanje v toplice oz. na morje 30 naših delavcev. Predvidena sredstva za omenjeno število okrevancev znašajo okrog 4,320.000 din. Glede na naravo obolenja se posamezniku priporočajo ustrezne toplice. Tako ob izbiri kandidatov za okrevanje sodelujeta zdravnik — specialist za medicino dela iz obratne ambulante Induplati in pa osnovna organizacija sindikata. Po predlogu le-telj se izda lista okrevancev, katero potrdi delavski svet.

Prednost imajo delavci, ki so zdravstveno ogroženi ali pa delavci, potrebni preventivnega okrevanja ter tisti, ki so socialno ogroženi. Sklad skupne porabe v celoti krije stroške okrevanja delavcem, ki v razdobju treh let niso bili napoteni na zdravljenje ali okrevanje. Prednost naj bi dajali tudi delavcem, ki so dopolnili 30 let dela v DO. Koristijo lahko 10-dnevni paket, ki je ali zdraviliški ali okrevališki. Zdraviliški paket je dražji, saj vključuje tudi zdravstvene storitve (npr. masaže, zdravniške preglede, merjenje krvnega pritiska, razne zdravilne kopeli itd.).

Kot rečeno, bo odšlo na okrevanje 30 delavcev, in sicer 19 v februarju in marcu, nekaj delavcev pa bo odšlo na okrevanje predvidoma v juniju. Mesta, ki so ostala nezasedena, bodo na razpolago tako imenovanim nujnim primerom (postoperativna stanja, rekonvalescenti itd.).

In kam bodo odšli naši delavci?
Letos so možnosti naslednje:

- Čateške Toplice
- Dolenjske Toplice
- zdravilišče Rogaška Slatina
- Šmarješke Toplice
- počitniški dom Umag

Pa si oglejmo posamezne!

ČATEŠKE TOPLICE so na Slovenskem med najmlajšimi. V novem zdravstvenem centru Terma imajo na voljo opremo za balneoterapijo (kopeli), fizioterapijo, elektroterapijo ter ambulantno diagnostični pregled. Poleg tega je tu tudi notranji termalni bazen. Vodo uporabljajo poleg vseh balneoloških in fizikalno medicinskih postopkov v obliki kopalnih kur v bazenu in kadeh. Razvila se je tudi strokovna služba s fizikalnimi medicinci, revmatologom in kardiologom, imajo pa tudi lastno zobozdravstveno službo. Poleg osnovne medicinske indikacije zdravljenja revmatoloških bolnikov in bolnikov z anhilozantnim spondilitisom, imajo tudi psvetovalno in izobraževalno službo. Kot prvi v Jugoslaviji so organizirali Društvo bolnikov z anhilozirajočim spondilitisom Slovenije. Zdraviliško zdravljenje se priporoča: boleznim gibal, revmatične bolezni, stanja po poškodbah na gibalih, zdravljenje anhilozantnega spondilitisa, diskopatije, stanja po operacijah zdrca medvretenčnih ploščic, protin, različno povzročenih poškodb perifernih živcev ter sistemskih bolezni. Tudi funkcionalne motnje zaradi brazgotin po opeklinah, poškodbah in operacijah so predmet njihove rehabilitacije.

DOLENJSKE TOPLICE: topli izviri so bili znani že v rimski dobi. Zdravilišče so obnovili in posodobili in tudi zdravstvena služba je doživela svoj razvoj na internistični in revmatološki ravni. Temperatura vode vrelca je 37°C, vsebuje tudi CO₂. Uporabljajo jo za kopeli v bazenu in kadeh v kabinah skupaj z vsemi ostalimi fizikalno medicinskimi postopki. Tudi to zdravilišče se pri-

poroča za zdravljenje in rehabilitacijo revmatičnih bolezni gibal, stanj po poškodbah, sistemskih bolezni veziva ter kroničnih vnetnih ginekoloških bolezni periferne ožilja. Ob celotni balneo-medicinski ponudbi ne gre zanemarjati tudi ugodnih podnebnih pogojev in odlične rekreativne možnosti ter duševne in telesne sprostitve.

ROGAŠKA SLATINA je eno od najstarejših in naše največje zdravilišče. Od leta 1965 deluje moderna terapija, v kateri je nameščena popolna zdravstvena služba ter nova pivnica mineralnih vod. To zdravilišče je poleg Radencev edino pri nas, ki uporablja tudi pitne kure mineralnih vod. Opremljenost za diagnostiko je sodobna, saj opravljajo tudi gastroenterološke, rentgenske in ultrazvočne preiskave, skupno z moderno laboratorijsko diagnostiko. Poleg pitnih kur dveh osnovnih zdravilnih vrelcev uporabljajo še posamične smrečne, mineralne, ogljikove in druge kopeli, elektroterapijo, mehanoterapijo. Poseben poudarek je na dietnem zdravljenju. Veliko pozornost posvečajo preventivnemu zdravljenju in rekreaciji. Indikacije za zdravljenje in rehabilitacijo v tem zdravilišču so sledeče: težja obolenja prebavil, t. j. požiralnika, želodca, dvanaestnika ter črevesja, boleznim jeter ter žolčnika, trebušne slinavke, presnovne motnje, kot npr. zapleti pri sladkorni bolezni, protinu itd.

ŠMARJESKE TOPLICE omenja že Valvazor v 17. stoletju. Prvotno je bilo zdravilišče namenjeno psihonevrotičnim bolnikom s telesnimi težavami in boleznimi gibal, degenerativnim in revmatičnim. Posebnost tega zdravilišča so bile zeliščne kopeli. Temperatura vode je od 31 do 35°C. Poleg zunanjih bazenov, namenjenih rekreaciji, je tudi notranji bazen, ki služi za izvajanje načrtov rehabilitacije. Razpolagajo z vso potrebno opremo za intenzivno balneo in fizioterapijo. Razvil pa se je tudi kardiodiagnostični in terapevtski center s stalno kardiološko

in vsemi tehničnimi možnostmi moderne diagnostike. Indikacije za zdravljenje: boleznim srca in obtočil, stanja po preboleli srčni kapi, po operacijah ožilja, degenerativna obolenja, srčne mišice, periferne motnje krvnega obtoka, stanja po poškodbah dihal in perifernih živcev ter psihonevroze s telesno simp-tomatiko. Ob vsem izrabljajo tudi ugoden učinek podnebja, duševne sprostitve in dietetike. Za razliko od Radencev se te vode ne pije. Zdravilišče se poleg rehabilitacije ukvarja z naj sodobnejšo diagnostiko in testiranjem sposobnosti srca ter ožilja, podobno kot v Radencih, Čateških Toplicah itd.

ZDRAVILIŠČE RADENCI: Indikacije za zdravljenje so precej podobne Šmarjeti.

Poleg omenjenih zdravilišč je našim delavcem na voljo tudi počitniški dom v UMAGU. Predvidoma bodo delavci odšli na okrevanje v Umag junija. Indikacije so naslednje: bronhitis, astma, boleznim dihal, ekcem, luskavica itd.

Pri kroničnih vnetjih glasilk in pri bronhitisu pride v poštev samo okrevanje na morju. Izkorišča se učinke obmorskega bivanja — sprejemba okolja, izključitev posameznih škodljivih dejavnikov ozračja, istočasno pa se vdihava naravne morske aerosole in eterična olja mediteranskega rastlinja. Morska voda vsebuje tudi veliko joda.

Govestje so s hotelskimi službami v toplicah ali z bivanjem na morju ponavadi zadovoljni, sicer pa poglejmo, kaj je povedala o svojem bivanju v toplicah ena od njih.

Marija Zaveršnik, DSSS

Na okrevanje hodi že več let, vendar do sedaj vedno kot samoplačnik. Poznane so ji ne le Čateške Toplice, od koder se je vrnila, marveč tudi ostala zdravilišča. O Čateških Toplicah je izrekla samo pohvalna mnenja. »V omenjene toplice sem odšla v februarju skupaj z možem, z lastnim prevozom. Tako sva imela možnost, da sva si ogledala okoliške znamenitosti in kraje kot so grad Mokrice, Krško, Brežice in še marsikaj, zaradi slabega vremena pa sva raje ostajala v hotelu, sicer pa sva si vse naštetu ogledala že prej. Za nekoga, ki mu je vse to neznano, pa bi bil ogled okolice prav prijeten, posebno še zato, ker smo si dnevni red krojili sami in si izbirali aktivnosti po želji.

Moj »dnevni red« je bil naslednji: zjutraj, od 6.30 do 7.20 sem plavala, kajti v tem času je bilo v bazenu najmanj ljudi. Po plavanju sem zajtrkovala, nato pa nekaj časa počivala. V dopoldanskem času smo imeli na izbiro različne aktivnosti — kolesarjenje, telovadba, kegljanje, sprehodi. Sama sem največkrat kegljala. Sledilo je kosilo in nato počitek, od 15. do 17. ure pa sem zopet plavala in kegljala. Od 18. do 19. ure je bil čas za večerjo, po njej pa smo se odpravili vsak po svoje.

RAČUNALNIŠKO VODENA PROIZVODNJA

Slika prikazuje delavko pri novem avtomatskem šivalnem stroju BROTHER BAS-320 v tozdu Konfekcija Ramolje. Zanj je značilno, da so vse funkcije stroja krmiljene elektronsko, na podlagi česar šiva krajše programe, ki se pogosto ponavljajo. Stroj je vsestransko uporaben in izpolnjuje dolgoletno praznino v industriji šivalnih strojev. Je japonske izdelave, naša delovna organizacija pa ga je kupila ob koncu lanskega leta in je prvi tovrstni stroj v Jugoslaviji.

Šivanja na tem stroju so nas naučili strokovni delavci podjetja, od koder smo stroj uvozili. Sicer pa šivanje ni težavno, ker so vse funkcije šivalnega stroja elektronsko krmiljene, kar omogoča popolno avtomatsko šivanje poljubnega vzorca. Zato lahko dela pri stroju tudi manj izkušen delavec.

Nastavitev delovnega programa na mikrodiskete poteka z enostavnim vodenjem šivanke po papirju, na katerega smo narisali željeni vzorec šivanja. Program na mikrodisketi ostane. Ko ga želimo ponovno uporabiti, disketo vstavimo v stroj in ta avtomatsko šiva.

Velikost vzorca, katerega lahko izdelujemo, je okrog 120 mm × 100 mm. Pri tem zahtevnost vbojnega vzorca ne igra nobene vloge, stroj samostojno enakomerno šiva vsak programirani vzorec.

Nakup elektronsko programiranega šivalnega stroja BROTHER BAS-320 je majhen, vendar pomemben korak pri uvajanju računalniško vodene proizvodnje. O podrobnejšem delovanju stroja, njegovih prednostih in morebitnih težavah z njim pa bomo pisali kasneje, ko bo proizvodnja na njem potekala dlje časa.

Ob torkih je kopanje odpadlo oziroma smo imeli bazen na voljo samo do 11. ure, ker so potem menjali vodo. Kopanje je bilo možno samo v starem bazenu. Vodo v starem bazenu pa so menjali ob sredah, tako da je bil tisti dan na voljo samo novi bazen. Ob torkovih večerih je gostom na voljo »bife večerja«, kar pomeni, da si hrano lahko izbiraš po želji in v praktično neomejenih količinah.

Reči moram, da mi je v Čateških Toplicah všeč pravzaprav vse: tako postrežba kot tudi hrana, osebe in usluge. Najraje pa imam Čatež tudi zato, ker je voda izredno topla in čista, v celotnem hotelu pa je temperatura zraka konstantna. Tudi zaradi zdravstvenega stanja se bom pravzaprav še vračala v Čatež, saj se po povratku iz toplic vedno počutim zelo dobro.

Mojca Habinc

(Nadaljevanje s 7. strani)

ZA USPOSABLJANJE ...

Trenutno pa se Tončka ukvarja z dekletom, ki je na šest mesečnem delovnem usposabljanju, kar ni pripravništvo. Vendar pa terja od Tončke še več truda in pozornosti. Gre za Polonco Kociper, 16-letno dekle iz Rov, ki je gluhonema. Polonca je obiskovala šolo v Ljubljani, kjer se je učila tudi šivanja. Tončka pove, da je dekle precej spretno in kaže veselje do šivanja. Odkar je v Induplati, to pa je od 5. januarja, se je v šivanju manj zahtevnih opravil že precej izurila. Seveda zahteva sodelovanje z njo precej potrpljenja, povečan nadzor in obširnejšo obrazilitev, vendar pa je dekle zelo dojemljivo za nasvete.

Spočetka je Polonca šivala z odpadnim materialom, da se je privadila stroju in dobila občutek za ravne šive. Vendar ji je Tončka

lahko že relativno kmalu dala šivati robove, sedaj pa šiva že z robilcem. Seveda šiva manjše stvari, v glavnem pripravlja manjše in manj zahtevne sestavne dele šotorov za ostale (npr. trakove). Naučila se je šivati majhne in velike vreče ter stranske robove za zaveso pri šotorih, kar je precej natančno delo, saj mora pogosto meriti širino robu, ki mora biti enakomerna. Glede na to, da je dekle v tovarni šele dva meseca, se jo bo lahko še marsikaj naučilo.

Spočetka so bile manjše težave v sporazumevanju med njo in sodelavkami. Vendar so jih v glavnem že premagale. Polonca človeka zelo dobro razume če ga gleda v usta, sicer si pa pomaga z mimiko, za kar je pravi specialist.

Trenutno Polonca še ni toliko usposobljena, da bi lahko vodila svoj dnevnik o delu, zato skupaj s Tončko zapišeta vse, kar dekle naredi. Mojstrica Tončka meni, da je to dobro zanje, ker se iz zapišanega vidi, kako dekle napreduje, pa tudi za druge, ki spremljajo njeno delo. Sicer pa od nje ni možno pričakovati toliko in tisto kot od deklet, ki so končale šiviljsko šolo.

Mojstrica v oddelku konfekcije šotorov Radomlje Tončka Robavs z gluhonemo Polonco Kociper pri učenju šivanja enostavnejših faz.

Pač pa je pred zaključkom razgovora Tončka potrdila tisto, kar je omenil že Franc Tavčar. Dobre šivilje ni možno dobiti za prvim vogalom, za to so potrebne večletne izkušnje. Sele večletna izurjenost naredi šiviljo, ki je sposobna brez težav osvojiti nove in nove proizvode. Seveda pa tudi tu velja pravilo, da niso vse šivilje enako spretno in dojemljive za delo, kajti interesi in sposobnosti delavk so različni.

Ko sem omenila nagrajevanje mentorjev, je Tončka rekla, da je njej v največje zadoščenje dobra usposobljenost za samostojno delo tiste, ki jo uči. Največji uspeh je to, da si ustvari dobro ekipo delavk, ki so kos še tako zahtevnemu delu.

Lada Lavrič

obvestila iz kadrovske službe

V februarju:

TOZD KONFEKCIJA

Prišli:

1. MOJCA POTRBIN, šivilja v konf. Rad.,
2. IGOR ŠIREC, ključavničar v kov. konstrukcijah,
3. JANEZ MAJDIČ, delavec v ceradnem oddelku,
4. VIDO MARTINJAK, pomožni ključavničar varilec v kov. konstr.,
5. OLGA ANTONIJEVIČ, delavka v konfek.,
6. IGOR VESEL, del. v ceradnem oddelku,

TOZD PROIZVODNJA

Prišli:

1. ANDREJ ČEVKA, tehnolog, vodstvo TOZD,
2. IGOR STRMSEK, tkanje,
3. ROMAN KLOPČIČ, mazanje strojev,
4. MARIJA DACAR, adjustiranje, oplemenitilnica,
5. BOJAN GRILJ, transportni del. v oplemenitilnici,
6. JANEZ CERAR, tkanje.

Izstopov v februarju ni bilo.

V TOZD Maloprodaja, TOZD Restavracija in PD ter DSSS sprememb ni bilo.

ZAHVALA

Ob smrti mojega očeta **Jožeta Knepa** se zahvaljujem za podarjeno cvetje in izrečeno sožalje. Iskrena hvala vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

sin Jože z družino

Upokojenka MICKA PLEJ-BAŠA je ob 8. marcu uredništvu Konoplana poslala čestitko, kjer vošči vsem delovnim ženam v naši delovni organizaciji ob njihovem prazniku predvsem zdravje in srečo ter seveda uspehe pri delu. V pismu dodaja, da je bila v Induplati zaposlena kot kuharica ter da se jo starejši delavci prav gotovo še spominjajo. O svojem delu, ki ga je z veseljem opravljala, bi rada marsikaj napisala v Konoplan, pa pravi, da jo roka že težko uboga.

Prijazni upokojenki Micki tudi mi želimo predvsem zdravja, h kateremu bodo najbrž pripomogli toplejši dnevi. Takrat jo bo morda roka raje ubogala in bo delček svojih doživljajev lažje prenesla na papir. Prav gotovo jim bomo pozorno prisluhnili!

Uredništvo

OSEBNI DOHODKI V JANUARJU 1987

Poročilo o osebnih dohodkih vsebuje gibanje OD, dosežene najnižje in najvišje OD, izračun povprečnih OD po TOZD, DSSS in DO za dejansko število opravljenih ur med 160 in 200 urami ob dejanskem doseganju delovnih rezultatov in dejanski ocenjenosti del in nalog. Prav tako so v poročilu zajeti tudi osebni dohodki pripravnikov in nadomestila OD do 30 dni (metodologija izdelave RAD obr.). Če prikazanemu številu delavcev dodamo še zaposlene z manj kot 160 in več kot 200 opravljenimi urami ter zaposlene brez obračuna OD (nadomestila nad 30 dni) dobimo skupno število vseh delavcev, ki so prejeli OD oz. nadomestilo.

Razred	TOZD Proizv.	TOZD Malopr.	TOZD Restav.	TOZD Konf.	DSSS	Skupaj
do 120.000	17			24		41
120.000—150.000	107	1		58		166
150.000—180.000	138	2	3	85	5	233
180.000—210.000	141	8	2	45	13	209
210.000—240.000	53	9	7	16	14	99
240.000—270.000	33	2	5	13	8	61
270.000—300.000	21	2		3	16	42
300.000—330.000	4	1	1	2	13	21
330.000—360.000	6				14	20
360.000—390.000				3	7	10
390.000—420.000	2	1		1	5	9
420.000—450.000			1		8	9
450.000—480.000				2	1	3
480.000—510.000					1	1
nad 510.000	1				3	4
Zaposleni s 160 do 200 urami	523	26	19	252	108	928
Zaposleni z manj kot 160 urami	27	1		24	4	56
Zaposleni z več kot 200 urami	2			14		16
Zaposleni brez obračuna OD	29	1	1	7	3	41
Skupaj število zaposlenih	581	28	20	297	115	1041
Najnižji OD	109.999	182.373	163.343	87.383	152.528	87.383
Najvišji OD	515.277	415.640	443.778	459.446	637.270	637.270
Povprečni OD	186.671	227.646	239.132	175.680	304.212	199.588

Vrednost točke je v januarju znašala v brutto vrednosti 1,10 din. Najnižji OD v višini 87.383.— din je prejela pripravnica s 70-odstotno vrednostjo sestavljenosti del in nalog in brez gibljivega dela OD.

BOLNIŠKI IZOSTANKI V JANUARJU 1987

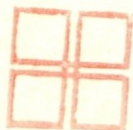
TOZD	Štev. zaposl.	Bolezen v %	Poškodba na delu v %	Poškodba na poti v %	Pošk. izven dela v %	Nega druž. člana v %	Spremnstvo v %	Red in pod. por. dop. v %	Skupaj v %	Izpadle ure
Proizvod. izdelkov iz sint. vlaken	582	5,16	0,22	0,02	—	0,63	0,03	3,68	9,74	10.437
Maloprodaja	28	6,35	1,06	—	—	—	0,30	—	7,71	408
Restavracija in poč. domovi	20	0,93	—	—	—	—	—	5,00	5,93	224
Konfekcija	223	6,28	0,19	—	—	0,97	0,12	1,33	8,89	3.646
Konfekcija obrat Mokronog	76	6,49	—	1,32	—	0,23	0,17	3,95	12,16	1.700
DSSS	112	2,62	—	—	—	0,85	—	1,79	5,26	1.083

Povprečni izostanki za celotno podjetje: Zaposlenih delavcev 1041
 Izostanki zaradi bolezni 5,17 %
 Izostanki zaradi poškodbe na delu 0,20 %
 Izostanki zaradi poškodbe na poti 0,11 %
 Izostanki zaradi poškodbe izven dela —
 Izostanki zaradi nege 0,67 %
 Izostanki zaradi spretnstva 0,06 %
 Izostanki zaradi porod. in pod. por. dopusta 2,91 %
 SKUPAJ: 9,12 %

Izdaja v 1650 izvodih DO INDUPLATI Jarše r.o. Uredniški odbor: Ivica ČESNIK, Lada LAVRIČ, odgovorni urednik, Hilda FRELJIH, Gordana GARDASEVIČ, Katja KHAM, Vida KOŽELJ, Maja LAVRINC, Marjan MALI in Franci VELEPEC. Natisnila tiskarna Učnih delavnic v Ljubljani. Konoplan je oproščen plačila prometnega davka z odločbo Sekretariata za informacije SRS (421—1/72 od 8. 4. 1974).

Induplati Jarše p.p. 105 61230 Domžale

DU - OBC • MAT • KNJ • DOMZALE KOLDOVORKA UL. 6 61230 DOMZALE